

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.
Posamezna številka 2 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in ne frankirana
pisma se ne spreje-
majo.
Inserati po dogovoru.

VOJNI INVALID

Uredništvo :
Šelenburgova ulica
številka 6/II, levo.

Upravništvo :
Poštni urad,
Ljubljana VII.

Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

Dolgo časa nam je ostala zaprta pot javne besede. Posledice petletne svetovne vojne prenašali smo tiho v svojih srcih. Tožile so vojne žrtve druga drugi, tlažeč se le med seboj, prinašale so neštene popisane pole vsem mogočim oblastem, sprejemale obljube, nasvete, žalivke, psovke, točile so solze in ko so se jim izpolnile najskromnejše želje, hvaležno se smehljale v nadi na boljšo bodočnost. Toda vse je ostalo le pri upanju. Kje je torej mogoče razkriti naše brezmejno gorje, da ga sliši ves svet, zlasti pa oni, ki so poklicani, da ublažijo ta bedni socialni položaj.

V raznih dosedaj obstoječih listih se nam ni nudilo dovolj mesta za razpravljanje invalidskega vprašanja, naše prašanje in želje priobčevale so se le v toliko, v kolikor niso bili ogroženi interesi političnih strank ali stanovskih organizacij.

Splošna organizacija vojnih invalidov, vdov in sirot pošilja prvo številko svojega glasila v svet z namenom, da javno oznani vsem povod, namen in pomen tega neobhodno potrebnega vestnika vojnih žrtev.

Povod za izdajo lastnega glasila so dale pritožbe in upravičene zahteve članstva naše enotne organizacije kakor tudi odlašanje rešitve invalidskega vprašanja in napačno razumevanje javnosti o težnjah invalida.

Z lastnim glasilom omogočeno bo državnim oblastem in javnosti podrobno razjasniti bedno socialno stanje invalidov, vdov in sirot, braniti njihove interese do skrajnosti in jim zagotoviti življenjski obstoj, ki odgovarja potrebi prizadetih.

Da dosežemo označeni cilj, ne bomo nikdar stremeli za tem, da ostanemo breme za državo, hočemo jo razbremeniti, pomagati ji pri ureditvi invalidskega vprašanja in čuvati temelje državnega edinstva. Prepričani smo, da nam samo država zamore olajšati bedno socialno stanje, zahtevamo pa, da reši država invalidsko vprašanje pravilno, da ga reši tako, kakor zahtevajo ne samo družabni, ampak tudi državni interesi; kajti pravilna rešitev invalidskega vprašanja pomeni rešitev splošnega socialnega vprašanja v državi.

V tem smislu si je stavila organizacija nalogo, da se čim največ invalidov, vdov in sirot gospodarsko osamosvoji, zlasti s pridobitvijo obrtnih pravic in raznih koncesij, kakor: kinematografskih, gostilniških, kavarnarskih, poleg tega s podelitvijo vseh glavnih tobačnih zalog, trafik in prodaj predmetov državnega monopola.

Da se gospodarska osamosvojitev invalidov, vdov in sirot udeležijo, zahtevamo, da se vsem onim vojnim žrtvam, katerim so se podelile obrtne pravice, koncesije in drugo, preskrbi tudi vse potrebno, n. pr. orodje, inventar, brezobrestno posojilo, lokali in pravno pomoč. Za invalide poljedelce naj se nabavi poljedelske stroje in odobri kredit za izboljšanje zemlje. Uvaževati je treba invalide pri agrarni reformi in upoštevati vdove in sirote kod pravne dediče v vojni padlih in pogrešanih.

V najožji zvezi z že navedenim zahtevamo, da se pospeši in izpopolni vprašanje invalidskih domov, ambulatoričnega zdravljenja, kopališč, sanatorijev, proteznih delavnic i. t. d.

Kakor hočemo uveljaviti zahteve, izražene v našem programu napram vladi in njenim podrejenim oblastim ter javnosti, tako Vas pozivamo v interesu vseh vojnih žrtev, da izpolnujete vse dolžnosti kot pravi državljani in člani naše organizacije z resnim, vztrajnim in nesebičnim delom, ker le zakonitim potom nam bo omogočeno doseči naš cilj.

Trnjeva pot, po kateri smo dosedaj hodili, nas ni dovedla do zaželenih uspehov.

Smatrajmo torej za edini važni uspeh dosedanjega delovanja to prvo izdajo našega glasila, ki nam omogoči javno izpovedati ono, o čemer smo morali dosedaj molčati.

Naš glas je in hoče biti močen, strogo in objektivno bode zagovarjal, zahteval in grajal. „Vojni Invalid“ je temelj bodočnosti, dom ter odločni zagovornik vojnih žrtev.

Tovariši! Tovarišice! Sprejmite list Vaših želja, Vaših pravic, oklenite se ga, da postane trdnejša zaslomba Vaših interesov.

V tem namenu Vas najiskreneje pozdravlja

Centrala.

Peter Veliki Osvoboditelj.

Njegovo Veličanstvo kralj Peter I. nas je zapustil za vedno. Izdihnil je svojo dušo kralj, ki je bil izvoljen svobodno po svobodnem narodu, umrl je mož, čigar celo življenje je prevečala edina misel: osvoboditi vse Srbe, Hrvate in Slovence ter jih združiti v enotno nacionalno državo. Končal je življenje junak, ki je s svojimi dejanji dokazal, da se je z neustrašeno hrabrostjo boril za načela svobode, resnice in pravice. Svobodoljubje ga je gnalo kot dobrovoljca v vrste francoske armade, njegova vladarska doba ga nam predstavlja ne samo kot najustavnejšega med vladarji, ki jih pozna zgodovina, temveč tudi kot ljubitelja resnice in pravice. V njem vidimo vsikdar moža, ki se ni smatral za kralja, kakor se to splošno razumeva, ampak se je cel čas svojega vladanja zavedal, da je edini kralj v Evropi, ki ga je volja naroda poklicala na prestol. Njegov skromni način življenja, dostopnost in ljubezen do narodnih običajev, to je provzročilo, da je postal z narodom nedeljiva celota. Nikdar se ni ločil od svojega naroda, za njega je delal, z njim je živel, z narodom je delil dobro in slabo. Čelemu svetu je znano, s kako ogromnim požrtvovanjem je ponesel križ trpljenja na vrh Golgote, ko je na oni strašni poti skozi alpske gorovje sredi svoje verne armade prenašal vse udarce nemile usode z zavestjo, da je treba ohraniti svobodo ne samo srbskega delu našega naroda, marveč odrešiti suženjstva celokupen jugoslovanski narod. Koliko trpljenja, koliko britkosti! Toda napočil je dan, ko je zmagala velika jugoslovanska misel, ko se je narodni mučenik in boritelj vrnil v svojo domovino ne več kot kralj male Srbije nego kralj osvobojene Jugoslavije. Neizprosna smrt pretrgala je nit življenja prvemu jugoslovanskemu kralju. Njegovo delo mora biti nam vsem vedno pred očmi, zlasti pa našim državljanom, da na podlagi načel svobode, resnice in pravice — načela, ki so tvorila življenski program kralja osvoboditelja — ustvarijo iz Jugoslavije vzgledno državo, državo blagostanja, reda in kulture. Mi slovenski invalidi pa se poslovimo od pokojnega kralja trpina in mučenika z otožnim glasom:

Naj Ti bo, Osvoboditelj, lahka zemlja, ki si jo toliko ljubil in za katero si dal svoje dragoceno življenje!

Iz življenja kralja Petra.

Kralj Peter I. se je rodil 29. junija (12. julija) 1884. leta v Beogradu kot sin tedanjega srbskega kneza Aleksandra Karagjorgjevića in kneginje Perside rojene Nenadovićeve. Ljudsko šolo je obiskoval v Beogradu; kot štiriinajstletnega mladeniča ga je poslal oče v Švico v Ženevo, kjer je nadaljeval svoje študije. Iz Ženeve je odšel v Francijo in stopil v znano napoleonsko vojaško akademijo St. Cyr, katero je končal leta 1864. in vstopil kot oficir v francosko armado. V Parizu se je posvetil političnim in ekonomskim vedam, leta 1870. pa se je udeležil francosko - pruske vojne, kjer se je odlikoval z brezprimerno hrabrostjo in dobrim srcem napram vojakom. Iz Francije se je podal v Bosno, kamor ga je zval obupen klic bosanske in hercegovinske raje. Tu je organiziral proti Turkom četo vstašev, kateri je načeloval sam pod imenom Petar Mrkonjić. Po večletnem četovanju odšel je princ Peter zopet v tujino in se po kratkem bivanju v južni Franciji preselil na Cetinje. Tu se je poročil s kneginjo Zorko, hčerko bivšega črnogorskega kralja Nikite. Rodila mu je pet otrok, dva sta umrla v zgodnji mladosti, trije pa žive in sicer: kneginja Jelena, kraljevič Gjorgje in naš sedanji kralj Aleksander. Toda zakon je bil kratek, žena mu je kmalu umrla in princ Peter se je podal v Švico kjer je živel kot skromen zasebnik do leta 1903. Istega leta je narodna skupščina izbrala princa Petra kraljem Srbije, ki je stopil na prestol kot Peter I. Kronanje se je izvršilo leta 1904. v septembru mesecu, pomaziljen pa je bil kralj Peter I. v samostanu Žiži.

Njegova vladarska doba znači za Srbijo razvitek in velik napredek na narodnem, kulturnem in gospodarskem polju. Za vlade kralja Petra si je Srbija pridobila glas demokratske države in ugled pri vseh Jugoslovanih tako, da je mogla pozneje v polni meri izvršiti ulogo Piemonta.

V vojnah od 1912 do 1918 se je kralj Peter večkrat osebno udeležil borb. Vsakemu

vojaku, vsakemu Srbu, skoro vsakemu človeku je znano kako je stari kralj leta 1914 skočil v okope, zgrabil za puško in se boril ramo ob ramo s svojimi vojaki proti zakleti sovražnici Avstriji rekoč: „Vojaki odvežem Vas prisege, ako je Vaša volja, pohitite domov, le kdor hoče dobrovoljno braniti rodno grudo, naj jo brani, toda jaz, Vaš stari kralj, ostanem s svojimi sinovoma tu in le preko naših trupel bo sovražnik zavzel Srbijo.“ Niti eden izmed vojakov ni zapustil svojega sivolasnega voditelja.

Naitežji trenotki v življenju kralja Petra so bili takrat, ko so ga onemoglega in težke

boinega nosili skozi Albanijo, med tem ko se je njegova hrabra in s slavo ovenčana armada umikala lačna, gola in bosa. Kljub temu pa je vedno trdno veroval v končno zmago in dočkal je, da se je vrnil v domovino ne več kot kralj male Srbije nego osvobojene Jugoslavije. Prvemu Jugoslovanskemu kralju ni bilo sojeno dolgo življenje v novi kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Umrl je v ujedinjeni Jugoslaviji v vili na topčiderskem brdu 16. avgusta 1921 leta ob 5 in pol uri popoldne.

Vetna slava kralju Petru I., kralju Osvoboditelju!

Invalidom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Tovariši, tovarišice!

Triletni napor Vaših poverjenikov, triletno prizadevanje istokrvnih bratov, da bi v ujedinjeni, bratski organizaciji mogli nekega dne složno stopiti na branik naših svetih pravic, da bi bili zmožni izboljšati naš bedni ekonomski položaj, je naposled prineslo obilen sad.

Jedinstvo! Dolgo pričakovano jedinstvo je naposled izvršeno.

Danes so si podali trije istokrvni bratje, Srb, Hrvat in Slovenec roke in si prisegli: da hočejo z današnjim dnevom posvetiti vse svoje sile, svojo ljubezen in ponos, ter vso svojo energijo obrambi naših svetih

invalidskih interesov, o katerih je dolžna naša domovina podati izčrpne račune.

Obveščamo Vas o srečnem izidu našega skupnega prizadevanja in Vas ob enem pozivamo tovariši, da složno in bratski z nami pozdravite to naše ujedinjenje z vzklikom:

Živela domovina! Živela zavest invalidov!

V Beogradu, dne 6. septembra 1921.

Za Hrvatsku:

Radoslav Rosandić, m. p.

Za Srbiju:

Milodrag J. Stevanović, m. p.

Za Slovenijo:

Stane Rapč, m. p.

Slede podpisi, delegatov iz vse kraljevine S. H. S.

Konferenca delegatov invalidskih organizacij v kraljevstvu SHS. v Beogradu.

Tri leta so pretekla, odkar smo žrtve svetovne vojske stopile k složnemu delu v novi domovini. Vojna psihoza nas je slepila v našem delu, iskali smo rešitve tu, prijemali se bilke tam, a do resnega izboljšanja neznosnih razmer med našimi vrstami ni prišlo. Tri dolga leta smo taval, nesrečna naša prepirljiva narava je zadobila tal v vrstah nepopolnih organizacij, bati se nam je bilo, da ozkosrčnost slovenskega invalida nikakor ne more preko Kolpe in Sotle, da ostane Hrvat v blesku svojih nekdanih sanj o Veliki Hrvatski, nesprijemljiv za bratsko sodelovanje s Srbi in Slovenci in da konečno Srbini užaljen nad zadržanjem komaj osvobojenih bratov opusti vsako težnjo in vmešavanje v interne zadeve njihovih organizacij.

Duh časa pa je ne meneč se za slepomišljenje malčkov, šel neizprosno po poti ustvarjanja v človeški zgodovini, neomajane so bile njegove težnje, ki stopajo naravnost k ujedinjenju. Prišel je 6. september, prišel je z njim dan veselja in ponosa, saj se je posrečilo premagati vse ovire človeških predsodkov, in tako stopiti bliže k idealu.

Že 3. IX. t. l. so jeli prihajati delegati iz posameznih pokrajin v kraljevski Beograd. Med brati smo našli prijetno bivališče, ki nam ostane vsem v najlepšem spominu. Zagoreli obrazi tovarišev iz Južne Srbije, njih resni a kljub temu prisrčni sprejem nas je očaral. Tu ti proži roko v pozdrav Črnogorec, tam ti stiska desnico Hrvat in Bosanec, vse se zliiva v prijetno harmonijo, pred tabo stoji ujedinjena Jugoslavija.

V zavesti, da smo došli na resno delo, se je še isti dan vršila zvečer nekaka predkonferenca, ki so se je udeležili delegati iz Srbije,

Črnogore, Bosne in Slovenije. Tovariši iz Zagreba so došli šele naslednjega dne. Tov. predsednik „Centralne organizacije“ v Beogradu major-invalid Stevanović je v kratkih a prisrčnih besedah pozdravil došle delegate, nato pa poročal ad informandum več ali manj o internih stvareh ondotne organizacije. (K posameznostim se vrnemo enkrat kasneje.)

4. IX. 1921.

Ob 9. uri predpoldne je otvoril konferenco tov. major-invalid Stevanović, pozdravil novodošle delegate iz Zagreba in prešel takoj na dnevni red. Otvorila se je debata o skupnih pravilih za organizacijo vse kraljevine, ki so se je delegati prav živahno udeleževali. Delo, ki se je vršilo vestno je trajalo neprekinjeno do 1. ure pop. in se nadaljevalo popoldne od 3.—pol 7. ure.

5. IX. 1921.

Predpoldne nadaljevanje debate o pravilih. Delegati iz Zagreba in Sarajeva so podali nekaj izprememb k pravilniku, ki so bile po precej ostri debati v celoti sprejete. Omenimo naj tu, da so bili popravki z ozirom na tehnično izvršitev primerni, ne smelo bi se jih pa iznesti v obliki, v kakršni so jih forsirali naši tovariši iz Zagreba. — Popoldne je bil izvoljen redakcijski odbor, da v smislu predlogov tov. iz Hrvatske popravi celotna pravila.

6. IX. 1921.

Redakcija pravil je bila izvršena še predpoldne, nakar so bila ista po vseh delegatih podpisana. V obveščenju vsem tovarišem je bila izdana zgoraj objavljena resolucija.

Konferenca je bila zaključena v veliko zaščeno vsem pravim prijateljem invalidov.

drugega od aktivnih in pasivnih udeležencev.

Predno stopimo v svetovno vojno, ozrimo se na predvojno družabno življenje, ker na podlagi tega bomo lažje primerjali veliko spremembo med predvojnimi, medvojnimi in življenjem po vojni. S tem v zvezi bomo lažje presojali tudi vse druge dobre, če sploh obstojajo, in v še večji meri vse slabe posledice, ki jih je zapustila usodna svetovna vojna.

Imajoč pred očmi namen, da pojasnimo javnosti in vsem merodajnim oblastem le posledice, ki so jih pretrpele aktivne vojne žrtve, t. j. vojni invalidi in ž njimi v zvezi vojne vdove, sirote ter družine padlih in pogrešanih, se ne bomo za danes spuščali v presojevanje posledic, ki so jih pretrpele druge vojne žrtve, ker so te že zdavnaj javno nastopile v obrambo svojih pravic in interesov.

Svetovna vojna in njene posledice.

Prepustimo zgodovinarjem ugotovitev in nepristransko ter jasno prikazanje zgodovinskega razvoja, po katerem so nastopili prvi povodi, vzroki ter končno dejanski začetek nedavno zaključene svetovne vojne, ker naša naloga je, da pred svetom podamo jasno sliko o posledicah, ki nas že osmo leto mučijo in nas bodo do konca našega življenja vedno sponinjale na grozote nečloveške svetovne vojne.

Vsi sloji človeške družbe brez izjeme so sodelovali v svetovni vojni, toda razlika v sodelovanju je ne samo v tem, ali je bilo to sodelovanje posredno ali neposredno, temveč tudi v tem, kakšne posledice so zadele enega ali

Oglejmo si torej na hitro predvojni državni in družabni ustroj.

Države so imele svoje zakone, ki so odgovali sodobnim razmeram ali tudi ne, vse-kakor pa se je vselej kazalo stremenje za izboljševanjem in izpopolnitvijo vsega, kar ni odgovarjalo duhu in zahtevam časa.

Na drugi strani smo imeli dobro organizirane tudi vse sloje od kapitalista do proletarca berača in sicer na verski, nacionalni, patrijotski in bogsigavedi kakoli podlagi. Z eno besedo, celo družabno življenje je bilo organizirano z namenom, da zastopa svoje interese in štiti pravice, ker iz izkustva je ljudstvo črpalo spoznanje, da so pisani zakoni vendar le plod človeškega uma in razuma ter kot taki ne samo spremenljivi, temveč večkrat tudi orožje, ki se da uporabljati na različne načine, vsled česar je ljudstvo vselej iskalo boljšo garancijo za svoje pravice ravno v svojih organizacijah.

Tudi za slučaj vojne so vlade posameznih držav poskrbele za zelo precizne zakone in posebno pozornost so vselej posvečale zakonom o krvni dajatvi. Tozadevni statistični podatki so bili sestavljeni z vso natančnostjo in pravočasno predloženi.

Bolj pomanjkljivi so bili zakoni socialnega pomena, ki so določali odškodnino za dajatve po krvnem zakonu in med vojno se je pokazalo, kako nemarno in nezadostno se je skrbelo v tem oziru. Posledice te pomanjkljivosti smo občutili že med vojno in čutimo jih danes še bolj, ker maščevanje zato pada v prvi vrsti le na nas neposredne vojne žrtve.

Rekli smo, da so vsi ljudski sloji bili več ali manj pripravljeni za življenski boj ne glede na državne meje, posebno pa kapitalisti, in ti so tudi ob izbruhu svetovne vojne takoj našli pravo orijentacijo ter izkoristili države in drugo ljudstvo v prajem pomenu besede.

Za vse druge je veljal z nastopom vojne zakon krvne dajatve in izvrševalci tega so cinično prezrli vse, že v naprej vidne težke posledice vojne ter brezsrčno dopustili, da se zapleše krvavi ples. Začela se je torej svetovna vojna in ž njo je prišel tudi novi rod, to smo mi, vojni invalidi, vdove in sirote ter družine naših v vojni padlih tovarišev. Priznavamo, da je med nami dosti žrtev nacionalnega idealizma in celo žrtev patrijotizma do bivše države in še veliko več do nove domovine, ali pretežna večina je hote ali nehote slepo sledila klicu neizprosne dolžnosti, kakor je veleval zakon in se ravnala tako, kakor ji je narekovala prirodna in pomanjkljiva vzgoja.

Ko smo to ugotovili, preidimo k našim vojnim žrtvam in oglejmo si malo njih duševno razpoloženje ter posebno še vtise, ki so jih sprejemale te, nekdanje nepokvarjene duše. Začetka svetovne vojne pa do danes, ker še le iz tega bomo boljše spoznali ta novi naraščaj nesrečne matere, svetovne vojne, ki je tudi sama, po nenasitnem kapitalizmu podvrženo dete.

Mi, vojne žrtve v Sloveniji, kot nesrečno potomstvo bivšega konglomerata avstroogrške monarhije, smo vsi, z le malimi izjemami, vsaj v začetku vojne, šli na vojno pod pritiskom višje sile, in težko bratomorno klanje in ubijanje se je začelo. Kakor ob požaru tako tudi na bojišču človek ne more trezno presojevati pravilnosti svojega dejanja, to pa tem-manj, če mu od spredaj in od zadaj preti življenju ubojno orožje.

Začel se je torej boj na življenje in smrt. Padle so prve žrtve, zastokali so prvi ranjenici, znočili so živčno šibkejši in letele so z bojišča prve vesti o strašni usodi sinov, očetov, bratov in družinskih vzdrževalcev k njihovim svojcem, ki so onemeli brali teške in za njih neverjetne vesti.

Nastopil je torej naš sedanji novi rod, ki je prvi neposredno občutil fizične, moralne in materialne posledice svetovne vojne in ta novorojeni rod je vsled petletnega vojnega viharja narastel v številno močne armade.

Koliko gorja in bolečin, telesnih in duševnih so pretrpele in še vedno trpe te osebnosti vojne žrtve in njih družine, je nemogoče povedati in ne dvomimo o tem, da bi lahko izčrpali produkte slovenske papirne industrije, ko bi hoteli iznesti pred svet vso svojo mučno zgodovino do danes.

Omenili smo že, da je vsaka država že pred vojno poskrbela za zakone, tičeče se brezpogojne vojaške službe in tudi za nekaj protiutež k temu se je poskrbela v obliki socialnih zakonov, na podlagi katerih naj bi se

zagotovila odškodnina za krvne dajatve in njih posledice. Medtem, ko se je pri pripravi za vojno zasledovalo vsak najmanjši moderni napredek, je socialni zakon za invalide ostal pri zastareli redakciji in le novejši okraski so zamogli navidezno učinkovati malo lepše in bolj zapeljivo. Prekmalu se je pokazala pomanjkljivost in nezadostnost nekdanjih zakonskih določb in potrebni so bili novičasni odloki, odredbe in dr.; ko tudi to ni več zadoščalo, poklicali so na pomoč javno dobrodelnost, organizirali so neštete komitete, društva in vso javnost, da tolaži in po ceni izraža s pisanjem in besedami pomilovanje žrtvam načrtov mogotcev.

In res so v začetku vojne obsipali vojne žrtve z vsemi dobrotami, sprejemali jih z godbo, svečanostno so jih nagovarjali z vsemi mogočimi in najlepšimi obljubami in navdajali jih z opijajočim upanjem na krasno bodočnost. Tudi resničnih dokazov in dobre volje se je doprineslo ali usoda grozne in dolgotrajne vojne je drvela svojo pot, ki jo je začrtala ljudska trdovratnost, daširavno je tu pa tam zasijal žarek bridkega spoznanja in splošnega kesanja.

Število vojnih žrtev je čedalje bolj naraščalo, nasprotno pa so razpoložljiva sredstva vedno bolj primanjkovala in ko je za vojne žrtve nastopil čas obupavanja nad vsem, kar se jim je nekdanje tako umetno zamamljivo obetal in slikalo, tedaj je proti koncu l. 1918. zasijal žarek upanja na skorajšnji konec obupnega vojnega življenja.

Že ob prvih vestih, ki so napovedovale konec dolgotrajnega bratomornega klanja in ubijanja, so se oddahnile vse vojne žrtve brez razlike od težkih skrbi za svoje mučno življenje in kar naenkrat je bil ves svet kot pre-rojen, ko je končno res napočil dan in konec grozne svetovne vojne.

Politična usoda konglomerata bivše monarhije je bila že davno pred koncem vojne zapечатena in nekdanje mogočna stavba je razpadla. Ta razpad je našim slovenskim vojnim žrtvam prerokovala že majska deklaracija in večina je v to trdno verovala ter na tistem vedno bolj in bolj gojila najlepše nade na krasno bodočnost v lastni svobodni državi Jugoslaviji. Te njihove nade so se deloma izpolnile in z največjim veseljem so se vračali vojni invalidi v domačo državo svobode, tako da so dočela vsi bili že v prvih dveh mesecih po prevratu doma.

Veselili so se tudi oni z vsemi vrednostmi in svobode prav od srca in ob vrnitvi v lastno osvobojeno domovino niso niti najmanj pogrešali slavnostnih sprejemov, ker vse to jim je nadomeščalo čustvo svobode. Toda, kakor večina drugih, tako so tudi vojne žrtve začasno pozabile, da v svobodni državi ni mogoče redno delovati in živeti brez naravnih in družabnih zakonov in to je zelo motilo ter kvarilo svečanostno razpoloženje in prekmalu potisnilo v ozadje ono prirodno čustvo osvobojenih in upolnih nesrečnežev in ponižanih.

Že prvi resni opomini vodstva, kateremu je bila poverjena skrb za vojne žrtve, da je začasno nemogoče izpolniti neštete upravičene želje, prošnje in zahteve, je spravil one vojne žrtve, ki so le enostransko pojmovalle svobodo in prostost, do ojstrega obsojanja novonastalih sprememb in ravno take nerazsodne vojne žrtve so prečesto izzvale splošno nezadovoljnost in zabavljanje. Naravno je, da človek, ki se nahaja v težkem življenskem položaju, vedno rad primerja boljše s slabšim, red z neredom in tako po vrsti nanizuje primere za primere. Tako so delali vsi, katerim ni bilo mogoče razumeti naravnih posledic tako velikanskih dogodkov med in po svetovni vojni.

Omenili smo, kako so državne oblasti skušale med vojno z vsemi mogočimi sredstvi ublažiti in po možnosti prikriti faktično stanje in to je priprostim ljudem jemalo možnost objektivnega presojevanja dejanskega stanja po prevratu, kar je ravno v osvobojeni domovini igralo takoj v začetku in še danes zelo važno vlogo.

Javnost ni storila toliko, kolikor bi morala, da prepreči poojstritev nesporazumljenja in na ta način je bilo mogoče, da so elementi, ki niso bili vojne žrtve, izrabili njih potrto duševno razpoloženje, dobro vedoč, da je človek, ki se nahaja po tuji krivdi v težkem boju za obstoj, dostopen za vse lepe načrte, četudi mu razum pravi, da so neizvedljivi.

Vojne žrtve so in bodo vedno razmišljale o načinu, kako bi si izboljšale svoje mučno življenje in vsak žarek mile usode, ki jim prinaša izpolnitev njih skromnih upov in želja, jih navdaja s čutom sreče in zadovoljnosti. Izpolnitev davno željene nade za lastno in svobodno domovino so vojne žrtve popolnoma spravile v zvezo z izpopolnitvijo svojih osebnih interesov, ali kakor rečeno duševno niso bile dovolj pripravljene in odtod umevno in naravno razočaranje, nevolja in nezadovoljnost, ki se je izražala individualno, včasih pa skupno.

Neumevanje resničnega položaja v novi državi je bilo več ali manj splošno in invalidsko vprašanje je izbilo s tako silo na dan le vsled tega, ker ravno Slovenija ni imela najnujnejših sredstev na razpolago, da takoj v začetku ugodi zahtevam novega rodu, ki je s svojim prihodom znatno povečal armade socialno zapuščenih.

Ker znamo in hočemo biti lojalni in odkritosrčni nasproti vsakomur, priznavamo najboljšo voljo g. dr. Ježu, ki se je takoj ob prevratu z vso vnemo posvetil našemu prevažnemu vprašanju, ali odkrito moramo povedati, da je že v začetku imel nesrečno roko pri izbiri nekaterih izvrševalcev svoje dobre volje in ravno ti so s svojim nerodnim nastopanjem že v začetku mnogim škodovali mirnemu poteku v reševanju invalidskega vprašanja.

Kakor že omenjeno, vprašanje vojnih žrtev je od prvega početka pa do danes stopalo s koraki starčka ali boljše rečeno gre še vedno po volji komodnih ljudi, katerim se nikakor ne mudi in zato je danes naše vprašanje eno najbolj neprijetnih, mi pa, vojne žrtve, kot vsebina in objekt tega najvažnejšega socialnega vprašanja, moramo služiti javnosti popolnoma neupravičeno in nezasluzeno kot tarča, v katero si upa streljati vsak, komur se ne ljubi iskati vzrokov obsojanja drugod ter v ne mali meri najprej pri samemu sebi.

S tem smo skušali v splošnem nepristransko prikazati razvoj vprašanja vojnih žrtev v zvezi s svetovno vojno, v prihodnjih številkah pa se bomo pečali s posameznimi točkami tega aktualnega in neizčrpnega vprašanja.

Društveni vestnik.

Redni občni zbor centrale se je vršil dne 10. aprila 1921 v dvorani Mestnega doma v Ljubljani. Izvolil se je odbor, o katerem smo sicer bili trdno prepričani, da bo sleherni odbornik deloval po svoji najboljši moči; toda uvideli smo, da nekateri tovariši v centralnem odboru v marsikaterem oziru niso izpolnili svojih dolžnosti, zanemarjali so celo mesto, ki so ga jim poverili delegati. Posledica je bila, da so v borbi za obstanek našega društva delovali le nekateri tovariši, ki so prevzeli celo breme na svoje rame. S težkim trudom morali so popravljati napake in grehe, ki so jih zakrivali prejšnji odbori. Spoznali smo, da po dveletnem obstoju ni niti eden izmed prejšnjih centralnih odbornikov izdelal potrebnega poslovnika, ki bi preprečil nered, medsebojne spore med centralo in podružnicami ter vedne spremembe odbornikov in predsednikov. Pravila kot taka kažejo le pot in smer, po kateri se moramo ravnati, ne navajajo pa nam natančnejši način in obliko za izvajanja, da bo delo enotno in z željenim uspehom izvršeno. Šele izkustvo nas je dovedlo do spoznanja, da je bilo takoj od začetka še nekaj nujno potrebno in to je **poslovnik ali pravilnik**. To pa so predpisi, ki določujejo poslovanje funkcionarjev pri posameznih odborih kot pri centrali, poverjeništvih in podružnicah. Mnogo je bilo truda in težko pri izdelavi poslovnika, ki ga vpošljemo tekom 14 dni vsem poverjeništvom in podružnicam. Poslovnik stopi v veljavo z dnem, ko ga prejme poverjeništvu ali podružnica in velja do prihodnjega občnega zbora, kjer se ga predloži v revizijo.

Poleg poslovnika smatral je centralni odbor za najvažnejšo nalogo, da se združenje vseh invalidov v državi čim prej izvrši. Centralni odbor je stopil v najožji stik z Beogradom in Zagrebom, pričela so se pogajanja, ki so na konferenci v Beogradu dne 4. t. m. rodila uspeh. Ideja o ujedinenju vseh srbskih, hrvatskih in slovenskih invalidov v enotno organizacijo se je uresničila.

Ker članarina ne zadostuje za vzdrževanje centralne pisarne, sklenila je centrala, da prosi pri pokrajinski upravi v Ljubljani za podelitev kinematografske koncesije. Ista se je organizaciji podelila v načelu, definitivno pa

bo priznana, ko organizacija izpolni pogoje, ki jih predvideva naredba ministrstva za notranje zadeve z dne 18. septembra l. 1921.

Glede glavnih tobačnih zalog se je posredovalo na pristojnem mestu, da se iste v kolikor jih ne upravljajo vojne žrtve, odvzamejo dosedanjim lastnikom in podeli v Ljubljani centrali, izven Ljubljane pa posameznim poverjeništvom in podružnicam, če se nahajajo v njihovem območju, v nasprotnem slučaju naj se podeli posameznim invalidom, vdovam in sirotam padlih.

Centralni odbor se je odzval želji in pozivu posameznih podružnic, poverjeništev in poedinih članov ter sklenil, da prične z izdajo lastnega glasila. V ta namen je sklicala centrala sestanek, kjer se je določil tiskovni odsek, kateremu so se poverile vse priprave za izdavanje lista. Hitro delo je pospešilo, da je naše glasilo izšlo že 15. t. m. — Namen lista je, ščititi interese poedinih vojnih žrtev na pram vsakomur, dajati navodila, pojasnjevati odredbe, naredbe in zakone tičeče se invalidskega vprašanja.

Dne 1. septembra pričel se je splošni nadpregled vseh invalidov. Kako naj se nadpregled izvrši, izdalo je ministrstvo za socialno politiko za to potrebno uredbo. Centrala je naredbo podrobno proučila in izdala zastopnikom invalidske organizacije pri nadpreglednih komisijah navodila. Nadpregledne komisije se vrše dosedaj le pri vojnih okrugih in to so na ozemlju dravske divizijske oblasti trije: ljubljanski, mariborski in celjski. Pri vseh omenjenih nadpreglednih komisijah zastopajo invalidsko organizacijo člani, ki jih je določila in potrdila centrala po svojem najboljšem prepričanju, da bodo čuvali interese invalidov do skrajnosti. — Toliko v pojasnilo.

V zadnjem času prejela je centrala načrt invalidskega zakona, da ga prouči in izreče svoje mnenje, odnosno stavi konkretne predloge, na podlagi katerih bi se na bodoči konferenci za pretres invalidskega zakona razpravljalo. V to svrhu se je določil odsek, ki se bavi s proučevanjem načrta invalidskega zakona. Odsek mora končati svoje delo do 15. t. m. in poslati centrali poročilo, da ga odobri. Na podlagi odobrenega poročila izdala bo centrala potrebna navodila delegatu, ki bo zastopal našo organizacijo na konferenci za pretres invalidskega zakona. Konferenca se bo vršila 19. septembra t. l. pri ministrstvu za socialno politiko v Beogradu.

Centralni odbor.

Ustanovni občni zbor v Slovenjgradcu. Dne 4. septembra t. l. se je vršil ustanovni občni zbor poverjeništvu za Slovenjgradec in okolico. Občni zbor je otvoril višji nadzornik centrale tov. Ušan ob 10. uri dopoldne v gostilni pri Eichholzerju s sledečim dnevnim redom: 1. Pomen in načrt organizacije. 2. Preizkušanje poslovnika. 3. Pojasnilo o uredbi o začasni pomoči invalidom in rodbinam padlih vojakov in pojasnilo glede nadpregledov ter invalidskih zastopnikov pri nadpreglednih komisijah. 4. Volitev odbora. 5. Vpisovanje članov. Slučajnosti.

Udeležba je bila zelo slaba, ker je zbolel tov. Vrhovnik Ivan in vsled tega ni mogel pravočasno obvestiti ljudi v Slovenjgradcu, še manj pa iz okolice.

Kot gost se je udeležil občnega zbora preglednik podružnice Šoštanj tov. Acman Jožef, ki je med drugim sporočil, da deluje podružnica Šoštanj zelo dobro, in da je zanimanje tamošnjih članov za izdavanje našega glasila zelo veliko, ter pozdravlja korak centrale glede izdaje istega v imenu podružnice prav iskreno.

Poverjeništvu Slovenjgradec ima približno 250 invalidov ter 300—350 vdov, sirot pa približno 10—15, ki pa vsled nezadostnega obvestila od strani tov. Vrhovnika večinoma še niso prijavili vstopa v organizacijo. Zato se bo sklical pri prvi priliki ožji sestanek vseh invalidov za Slovenjgradec in okolico, kjer se bo še ostale tovariše — tovarišice organiziralo. Zanimanje za naše glasilo in za organizacijo je tudi tam zelo veliko.

Izvolil se je pa sledeči odbor: Predsednik: Kristan Karol, podpredsednik: Goliat Rudolf, tajnik: Zemljič Franc, podtajnik: Marčič Fr., blagajnik: Hmelina Karol, podblagajnik: Verdnik Ignac, preglednik: Puncer Albert in Vrhovnik Ivan, odborniki: Pečnik Valentin, Pohovnikar Gabrijel in Kranjc Anton.

Pozivljamo slovenjgraške tovariše, da prično nestransko ter obenem agilno druš-

veno delovati, obenem pa pričakujemo v najkrajšem času kak dopis, ki ga bomo priobčili v eni prihodnjih številok „Vojnega invalida“.

Centralni odbor.

Shod. Za dne 25. t. m. sklicuje centrala v Žire pri Logatcu invalidski shod s sledečim dnevnim redom: 1. pomen organizacije; 2. poročilo delegata centrale; 3. volitev odbora; 4. slučajnosti. Poročevalec je tov. Ušan iz Ljubljane. — Invalidi, vdove in sirote, dolžnost Vas kliče, da se zagotovo polnoštevilno udeležite sklicanega shoda.

Centrala.

Koliko imamo dosedaj poverjeništev in podružnic: S težkim trudom smo ustanavljali poverjeništvu in podružnice po celi Sloveniji, katerih število je precej naraslo.

Javnosti, oblastim in članstvu podajamo le kratek pregled vseh dosedaj obstoječih zastopstev naše organizacije:

Na Kranjskem in Štajerskem imamo dosedaj skupno 16 poverjeništev in 24 podružnic. Poverjeništvu: Ljubljana, Celje, Maribor, Brežice, Slovenjgradec, Šoštanj, Konjice, Ptuj, Guštanj, Novo mesto, Kamnik, Radovljica, Cerknica, Kranj, Ljutomer in Krško.

Podružnice: Šmarje pri Jelšah, Domžale, Kostanjevica, Trbovlje, Tržič, Gorje pri Bledu, Zidanmost, Cvetkovci, Mojstrana, Mokronog, Zagorje ob Savi, Ormož, Braslovče, Črna, Sp. Dravograd, Jesenice, Vrhnik, Bled, Moravče, Slovenska Bistrica, Trebnje, Sevnica pri Šmarju in Murska Sobota.

Število omenjenih poverjeništev in podružnic jasno pove, da smo si začrtali pot v ljubezni in bratski slogi boriti se za življenjski obstoj!

Zato kličemo: na delo, tovariši in tovarišice, dekier je čas!

Dolžnost vsakega člana in članice je, da čita svoje glasilo in zbira naročnike.

Podpirajte tiskovni sklad.

Dopisi.

INVALIDSKI DOM.

Celje. Nekdanja Šemalna vojašnica v Celju se je preuredila za invalidski dom. Država se je zainteresirala za to veliko poslopje in ga kenčno tudi kupila, dasiravno so se temu nakupu upirali gotovi interesi, ki so hoteli kupiti staro vojašnico zato, da jo preuredijo za trgovske in verižniške namene. Upirali so se tudi sami državni oblasti, da onemogočijo vseitev jugoslovanskih invalidov v svoj s krvjo zaslužen dom. Dobra volja vlade je zmagala in s tem zagotovila vojnim invalidom prepotrebni dom.

Takoj po sklenjeni kupčiji je vlada začela z vso hitrostjo preurejevanja, zidati in čistiti zanemareno poslopje in trudila se je, da bo novi invalidski dom po možnosti čim bolj moderno urejen in preskrbljen z vsemi gospodarskimi in higijeničnimi napravami.

Govorilo se je, da bo do 1. septembra t. l. vse gotovo, ali ko je bilo delo skoraj že dovršeno, pa pride povelje, da se mora napraviti še en balkon, v sobe pa da se napelje električna razsvetljava.

Veseli smo, da se za nas tako skrbi ter odobravamo, da se oblast ozira na zdravstvene predpogoje, kakor zračnost in dobro razsvetljava, le čudno se moramo vprašati, zakaj se ni že s prejšnjim delom uredilo vse tako, da ne bi bilo potreba šele sedaj po že dovršenem delu nanovo luknjati zidovje in okna ter s tem zavlačevati nujno otvoritev prepotrebne doma.

V novem domu je zgrajena tudi pekarna za kruh. Vse je lepo urejeno, obstoja pa le pomislek, ki ga izrekajo strokovnjaki, ki so si ta projekt ogledali na mestu, da ta načrt, vključno temu, da je požrl veliko denarja, vendarle ne bo odgovarjal svojemu namenu, ker se sploh ne bo moglo peči. V koliko naj bi ta sodba odgovarjala resnici, je v našem in upravnem interesu priporočljivo, da se stvar strokovno prouči in preiskusi ter morebitne nedostatke še pravočasno popravi.

Zima že trka na vrata, invalidi so brez strehe raztreseni po celi Sloveniji, zato kličemo, naj se delo pospeši in čimprej omogoči uselitev onih, katerim je dom namenjen.

Ljubljanski veliki semenj je bil odprt v soboto dne 3. t. m. z veliko slavnostjo.

Semenj je za Ljubljano povsem nekaj novega. Kakor izjavljajo tuji gostje, je vsa prirediteljstvo jako lepo uspelo. Cela razstava je zanimiva in precej lepo predočuje splošni napredek. Semenj ima namen, da seznaniti interese s pridelki in proizvodi ter, kje se to ali ono blago lahko naroči. Ustreza pa tudi sicer glede na splošno upoznavanje naše produkcije, nje stopnjo v kvalitativnem in kvantitativnem oziru.

Ljubljanski in okoliški invalidi smo se tudi zainteresirali za semenj, zlasti pa za to, da si ogledamo gotovo v istem času razstavljene proteze in druge ortopedične stvari.

Centralni odbor je dne 26. avgusta t. l. odposlal na odbor „Velesojna“ v Ljubljani prošnjo za odstop nekaj prostih vstopnic, da s tem omogoči nekoličini revnejših invalidov brezplačen dostop na ta velesemenj.

Veseli smo se, da bomo zamogli dobiti nekaj vstopnic, katere bi pravično porazdelili.

Dne 9. septembra t. l. smo sprejeli dopis, datiran z dne 1. septembra t. l. oprav. štev. 2770/21/D./Ps. kot odgovor na našo prošnjo, kakor sledi.

Splošni organizaciji vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovensko ozemlje v Ljubljani.

Ako danes priredi kako društvo po par ur trajajočo prirediteljstvo, pobirajo se vstopnice do 15 Din. in v mnogih slučajih nimajo taka društva niti posebnih režijskih stroškov. — Mi imamo za našo prirediteljstvo naravnost ogromne izdatke. Kljub temu smo določili, da ravno vsakomur, kdor se za stvar zanima, omogočimo vstop, naravnost malenkostno vstopnino 5 dinarjev za enkratni obisk.

Vsakdor mora pač pripoznati, da je to v primeri z obsegom prirediteljstva najnižja vstopnina in nam radi tega žal ni mogoče Vaši v dopisu z dne 26. pr. m. izraženi želji ustreči.

K temu odgovoru se ne spuščamo v obširno debato, povemo pa, da razne prirediteljstvo, veselice itd. sploh ne bi uspevale ako bi se čakalo na nas invalide kot plačilne goste. Menimo pa, da pet ali deset revnih invalidov s prostim vstopom ne bi popolnoma nič oškodovalo uprave semnja.

Brez vsakega nadaljnjega komentarja naj invalidi in javnost sodijo.

Trgovski List, oficijelno glasilo Ljubljanskega velikega semnja prinaša z dne 6. sept. t. l. v dolgem članku komentar k načrtu invalidskega zakona.

V tem članku in odgovoru, katerega smo sprejeli od odbora vel. semnja glede nekaj prostih vstopnic se zrcali pojmovanje onih ljudi, ki nočejo in ne marajo umevati naš bedni položaj.

V obrazu invalida, vdove in sirote gledajo hudega sovražnika in nasprotnika, boječ se v enomer, da jim te vojne žrtve ne odvzamejo kruha v trgovini, obrti in gospodarstvu sploh (glej raz. koncesije).

Vsled pomanjkanja prostora se vrnemo na to v naslednji številki našega glasila, da podamo piscu primeren odgovor.

Uredništvo in upravnništvo.

„Vojni invalid“ prosi, če bi se našel kdo med p. n. občinstvom in podaril kak star pisalni stroj. Prosi tudi dobrosrčne ljudi, da mu prihite v tej zadevi z denarnimi sredstvi na pomoč. Prostovoljni doneski se oddajajo v uredništvu „Vojni invalid“, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6—II.

Vsem članom in članicam, ki so svoječasno že plačali naročnino sporočamo, da se bo to po ugotovitvi vposlanih nabiralnih pol vračunilo, ker pa ni izključeno, da so mnogi med tem menjali svoje bivališče, nismo mogli poslati 1. štev. na posamezne naročnike, temveč smo poslali zadostno število izvodov na poverjeništvu in podružnice, da jih razpečajo med članstvo.

Poverjeništvu in podružnice pa prosimo, da čimprej zberejo naročnike, ne samo pri članstvu, temveč pri vseh hotelih, restavracijah, gostilnah, kavarnah, brivnicah, trgovinah, tovarnah in privatnih osebah in vpošljejo naslove v smislu tozadevne okrožnice.

Upravnništvo.

Odgovorni urednik:

Berglez Srečko.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.